

केषां तर्हि सार्वज्ञ्यं भवतीत्याशंक्याह येषां त्विति द्वाभ्यां येषां पुनर्जनानां पुण्यकर्मणां पापं अंतगतं अंतर्नाशं प्राप्तं द्वितीयाश्रितेति समासः ते द्वंद्वमोह उक्तलक्षणस्तेन निर्मुक्ताः संतः प्रथमं दृढव्रताः शमदमादि दार्ढ्यभाजो भूत्वा मां भजन्ते ॥ २८ ॥ ततश्च जरामरणयोः प्रवाहात् आत्मनो मोक्षाय मामाश्रित्य मयि समाहितचेतसो भूत्वा ये यतं तियन्ते ज्ञानलाभाय वेदांतश्रवणादौ ते तत्सर्ववेदांतप्रसिद्धं कृत्स्नं ब्रह्म विदुः विराडाद्युपासकाश्च कृत्स्नब्रह्मविदः सूत्रकारणयोर्निष्कलस्य चाज्ञानात् श्रीगोपालबालोपासकास्तु तत्पदलक्ष्यकृत्स्नब्रह्मविदो तस्ते ध्यात्मादिकं कार्त्तर्येन जानन्ति सर्वविदो भवन्तीत्यर्थः अनेन यत्ज्ञात्वानेह भूयो न्यत्ज्ञातव्यमवशिष्य तइत्येकविज्ञानात्सर्वविज्ञानप्रतिज्ञाया पूर्वरूपा तस्या उपसंहारो दर्शितः अध्यात्मं आत्मनि शरीरे स्थितं प्रत्यगात्मविषयं वस्तु शुद्धं त्वंपदार्थमित्यर्थः कर्मचतत्त्वं पदार्थज्ञानयोः साधनं श्रवणादिकं सर्वविदुः ॥ २९ ॥ ए वंतत्पदार्थविवेकं सद्यो मुक्तिहेतुं समाप्य तत्प्राप्त्युपायभूतान्युपासनानि क्रममुक्तिफलानि विस्तरेण वक्तुकामः संक्षेपेण सूत्रयति साधिभूतेति अधिभूतं च अधिदैवं च ताभ्यां सहितं साधिभूताधिदैवं तथाऽधियज्ञेन स

येषां त्वंतगतं पापं जनानां पुण्यकर्मणां ॥ ते द्वंद्वमोहनिर्मुक्ता भजन्ते मां दृढव्रताः ॥ २८ ॥ जरामरणमोक्षाय मामाश्रित्य यतं तिये ॥ ते ब्रह्म तद्विदुः कृत्स्नमध्यात्मकर्मचा खिलं ॥ २९ ॥ साधिभूताधिदैवं मां साधियज्ञं च ये विदुः ॥ प्रयाणकालेऽपि च मतिविदुर्युक्तचेतसः ॥ ३० ॥ इति श्रीभीष्मपर्वणि भगवद्गीतासूपनिषत्सु ब्रह्मविद्या यां योगशास्त्रे श्रीकृष्णार्जुनसंवादे ज्ञानयोगो नाम सप्तमोऽध्यायः ॥ ७ ॥ पर्वणितु एकत्रिंशोऽध्यायः ॥ ३१ ॥ ॥ ७३ ॥ अर्जुन उवाच किं तद्ब्रह्म किमध्या त्मं किं कर्म पुरुषोत्तम ॥ अधिभूतं च किं प्रोक्तमधिदैवं किमुच्यते ॥ १ ॥ अधियज्ञः कथं कोत्र देहेऽस्मिन् मधुसूदन ॥ प्रयाणकाले च कथं ज्ञेयोऽसि नियतात्मभिः ॥ २ ॥

हितं साधियज्ञं च मां ये विदुः उपासते ते युक्तचेतसः यतः नित्यं समाहितचित्तास्ततो मां प्रयाणकालेऽपि सर्वजनव्यामोहके विदुरेव भावनादार्ढ्यान्मरणकालेऽपि तस्य ज्ञानस्य प्रमोषो न भवत्यतो भगवति नैरंतर्त्येण दृढाभा वनाकर्त्तव्येति भावः अधिभूतादिपदार्थं तु भगवानेव व्याख्यास्यतीति नोक्तवंतो वयं ॥ ३० ॥ इति भीष्मपर्वणि नैलकंठीये भारतभावदीपे सप्तमोऽध्यायः ॥ ७ ॥ ३१ ॥ ॥ ७३ ॥ ॥ ७३ ॥ पूर्वस्मिन् अध्याये मायोपहितं ब्रह्म जगत्कारणमुक्तं तच्च उत्तमानामनुपाधिब्रह्मप्रतिपत्तौ उपलक्षणं मध्यमानामुपास्यं चेति मत्वा प्रतिपत्तव्यं ब्रह्मतद्विषय एकः उपासनाविषयाश्च षट् एवं सप्तप्रश्नविषयास्ते ब्रह्मतद्विदुरित्यध्यायांते सार्धं श्लोकेन भगवता सूत्रितास्तद्वृत्तिरूपोऽयमध्याय आरभ्यते तत्र सूत्रितानां ब्रह्मादिशब्दानामर्थं बुभुक्षुर्जुन उवाच किं तत्कृत्स्नं ब्रह्मेति प्रथमः प्रश्नः शेषः स्पष्टार्थः श्लोकः ॥ १ ॥ अधियज्ञः कथं कोत्र कइति स्वरूपप्रश्नः कथं ज्ञेय इति पदापकर्षेण तत्तदुपासनाप्रकारप्रश्नश्चेति द्वयं मिलित्वा एक एव प्रश्नः शेषं स्पष्टं ॥ २ ॥